

långsiktiga utfallet avgörs tills stor del av hur utålliga de tidiga initiativen visar sig vara.

Avhandlingen består av studier av ett antal svenska kommuner och ett enskilt reformprojekt samt av en granskning av statliga dokument och tidigare forskning på området.

Avhandlingen kan beställas från förlaget: www.borea.nu / info@borea.nu och kostar 199 kronor.

Urban Markström

Urban Markström är socionom och forskare. Han arbetar för närvarande som chef för Socialpsykiatriskt Kunskapscentrum i Västerbotten och som lärare vid Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.

bok recensioner

Någon måste sätta ner foten... när föräldrar inte kan enas om vårdnad, boende och umgänge.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Sundbyberg, 2002.
59 sidor.

Text: Barbro Hindberg

Detta är en konferensrapport från konferensen Barnet i Familjerätten vilken hölls i december 2001. Deltog gjorde domare, familjerättsadvokater och familjerättssekreterare. Bland bidragsgivarna fanns dessutom barnpsykiatriker och mödravårdspsykologer. Skriften säger sig vända sig till alla som i sin praktik möter barn, föräldrar och myndighetspersoner i familjejuridiska spörsmål, samt ge privatpersoner ökade kunskaper i vårdnadsmålen juridik.

Uppgiften att recensera den här skriften faller sig inte helt enkel eftersom den är en konferensrapport med bidrag från olika personer och arbetsfält (se ovan). Det är också någon annan än föredragshållarna som skrivit bidragen till skriften. Det innebär att man inte kan vara alldeles säker på att föredragshållaren uppfattats rätt. Varje avsnitt avslutas med ett referat av den efterföljande diskussionen.

Inledningen ger en överblick över situationen i Sverige när det gäller antal skilsmässor, barn som berörs av skilsmässa, samt utvecklingen mot att de flesta föräldrar har gemensam vårdnad efter skilsmässa. När föräldrar har svårt att själva lösa frågor om boende och umgänge, kan man i första hand vända sig till Familjerätten och få hjälp att skriva avtal; först när konflikten verkar olöslig vänder man sig till tingsrätten och får ett domstolsutslag. Det är denna senare situation som skriften diskuterar utifrån olika perspektiv; när någon utanför familjen måste fatta beslut, sätta ner foten.

Initiativet att bringa samman praktiker från olika professioner med familjen som arbetsfält är vällovligt och jag hoppas att denna konferens är inledningen till fortsatt arbete över professioner och discipliner. Det vore kanske också en god idé att enligt engelsk förebild (genom organisationen One Plus One, Marriage, Divorce and Family Workshop) även bjuda in forskare och politiker på olika nivåer till dessa sammankomster. Denna konferens tycks bilda en startpunkt för fortsatta samtal och syftet är att beskriva situationen sådan den ser ut för närvarande. Skriften är en mix inkluderande en forskningsöversikt över prediktorer för barns och ungdomars ohälsa, men med tonvikt på erfarenheter och reflexioner från olika praktiska fält såsom familjerätt, advokatbyråer, mödravård, psykiatri och domstolar.

Dessa erfarenheter och reflexioner speglar antagligen kunskapsläget inom det familjerättsliga området på ett adekvat sätt. Tyvärr kan läsandet av skriften lätt leda till en känsla av maktlöshet. Finns det inga ledljus alls? Boken förmedlar en bild av den vilshenhet bland dem som är satta att bestämma över barns öde i de situationer när föräldrarna inte kan eller vill komma överens. Detta är en vilshenhet som är helt adekvat givet den brist på kunskap om barns utveckling som, naturligen, råder i dessa yrkesgrupper. Som läsare känner man dock en lätt desperation och frågar sig varför får inte de människor som är satta att hantera människors öden adekvat utbildning?

Alternativt; varför hanterar inte de yrkesgrupper som har erfarenhet av barns utveckling dessa frågor? Det är dock viktigt att vi har klart för oss att det inte finns några lösningar som gäller för alla. Individer och familjer är olika. Det som är rätt för en är en katastrof för en annan. Att fatta beslut om vårdnad och umgänge är en oerhört komplex uppgift, med svåröverskådliga konsekvenser för den enskilde.

Detta möte har förhoppningsvis lagt grunden för fortsatta samtal kring ett oerhört viktigt ämne. En väg att gå, som här har påbörjats, är att ha regelbundet återkommande möten mellan forskare, praktiker och politiker, som på olika sätt är berörda av temat familjerätt, till ömsesidig båtnad, samt till välsignelse för barnen i dessa svåra situationer, och deras familjer.

Skriften bär mana politiker och andra ansvariga till eftertanke. När det gäller "vanliga" föräldrar kan dessa genom att läsa skriften möjligen bli avskräckta från att vända sig till domstol i vårdnadsmål, med tanke på den stora osäkerhet och opredicerbarhet som råder. Dock får man en del aha-upplevelser när det gäller t ex vilka ekonomiska regler som gäller, eller hur domare ser på ett vårdnadsmål. Skriften är dock mer att betrakta som ett debattinlägg än som en informationsskrift.

Helena Willén

fil. dr

Nordiska Hälsovårdshögskolan

Göteborg.

E-mail: helena@nhv.se

"Psykosociala teorier vid hälsa och sjukdom",

Maare Tamm

2002,

Studentlitteratur, Lund.

Maare Tamms bok kommer nu ut i en andra upplaga, tio år efter den första. Författarinnan påpekar själv att dessa tio år är en lång tid inom den vetenskapliga världen, där ny kunskap ständigt medför att vetenskapliga sanningar måste omvärderas. Detta blir också tydligt vid en genomläsning av denna bok. I själva verket är boken i mångt och mycket en bekräftelse på

hur snabbt kunskap förändras och hur omöjligt det kan vara att hålla sig à jour med all den nya kunskap som produceras inom olika vetenskapliga discipliner och som angår den egna disciplinens teoribildningar och de egna sätten att uppfatta sakernas tillstånd. Kognitionsforskning, neurologi och neuropsykologi är exempel på nya fält som producerat viktiga resultat för förståelse av mänskligt beteende och som mycket knäpphändigt berörs i denna bok.

Författarinnan har en mycket vällovlig ambition att ur olika teoretiska perspektiv försöka redogöra för de faktorer som gör att människor kan handskas bättre eller sämre med livets svårigheter, att hålla sig vid god hälsa och ha bra livskvalitet. Inte ens hög ålder och ohälsa eller sjukdom behöver alltid innebära dålig livskvalitet eller ett meningslöst liv. Vissa människor lyckas med att hitta en mening i livet som gör att de har ett bra liv trots att de, utifrån sett, lever under svåra omständigheter. Andra däremot känner sig som offer och gräver ner sig i bitterhet och självömkan och hittar inga andra livsvägar än hopplöshetens.

I denna 259 sidor långa bok ägnas 53 sidor åt Freud och hans teorier och levnadshistoria. Detta motiveras med att Freuds inflytande har satt outplånliga spår i vårt tänkande. I ett avsnitt har författarinnan visserligen ett stycke där hon kort presenterar den kritik som framförts mot Freuds teorier: "Idag har hjärn- och minnesforskningen kommit till andra resultat än Freud. Man menar att medvetandet består av betydligt fler delar och nivåer än vad Freud ansåg och att dessa uppstått i en viss ordning under evolutionens gång". Där citerar författarinnan bl.a. kognitionsforskaren Peter Gärdenfors (2000). Hon går in på sjukdomar som demens och förklarar att hjärnan då inte längre fungerar optimalt utan leder till grumlat medvetande, minnesstörningar och koncentrationssvårigheter. Också romanen *Marmorängeln* citeras som kunskapskälla för att förstå åldrandets psykologi.

Ett annat exempel som presenteras för att belysa att det finns individer med ett annorlunda medvetande är ur filmen om Rainman. Denne beskrivs som en mentalt handikappad person med autistiska drag och som har "en oförmåga att låta något sjunka ned i sitt omedvetna. Han kan t.ex. läsa en telefonkatalog från pärm till pärm och memorera allt in i detalj." Om man sätter in Rainman i ett annat perspektiv än Freuds, dvs. in i en neuropsykologisk/ neuropsykiatrisk förklaringsmodell kan man istället förstå att det